

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут
ЦЗДФН

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ
ТА УПРАВЛІННЯ

ДИПЛОМНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Індивідуальна тема:

**Особливості управління чистим прибутком
на підприємстві в сучасних умовах**

Спеціальність 6.051.00.06 Економіка і бізнес

Завідувач кафедри:

_____ / Тур О. М. /
(підпис) П.І.Б.

Керівник роботи:

_____ / Мануйлович Ю.М. /
(підпис) П.І.Б.

Виконавець:

_____ / Полянський А.О. /
(підпис) П.І.Б.

Шостка 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПРИБУТОК, ЯК ОСНОВНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1 Сутність прибутку як економічної категорії	5
1.2 Функції та види прибутку	8
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ ЧИСТИМ ПРИБУТКОМ В РИНКОВИХ УМОВАХ	12
2.1 Фактори та джерела формування чистого прибутку підприємства	12
2.2 Особливості формування чистого прибутку в ринкових умовах	22
2.3 Управління і розподіл чистого прибутку підприємства	23
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ ПАТ «ШОСТКИНСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ»	32
3.1. Організаційно-економічна характеристика господарської діяльності підприємства	32
3.2 Аналіз формування та управління чистим прибутком ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»	36
3.3. Розподіл і використання чистого прибутку	45
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	52

.

ВСТУП

Актуальність роботи в тому, що рівень ефективності господарської діяльності будь-якого підприємства визначають фінансові результати, отримані внаслідок цієї діяльності. Це можуть бути як прибуток, так і збитки.

Прибуток є основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності. Порядок використання прибутку визначає власник підприємства або уповноважений ним орган. Державний вплив на вибір напрямів та обсягів використання прибутків або доходів підприємств здійснюється через податки, податкові пільги, а також інші економічні санкції.

Прибуток є джерелом нарощування власного капіталу підприємства, виплат дивідендів акціонерам (пайовикам), створення фондів підприємства тощо. За величиною прибутку підприємства та ефективністю використання визначається його рейтинг. Разом з тим прибуток є інструментом управління діяльністю підприємства. На основі результатів аналізу прибутковості приймаються управлінські фінансові рішення, спрямовані на підвищення ефективності функцій, що виконує прибуток — оціночної, розподільчої, стимулюючої.

Фінансово-економічний стан підприємства характеризується ступенем його прибутковості та оборотності капіталу, фінансової стійкості та динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

Правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансово-економічного стану підприємства за сучасних умов господарювання потрібна як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів.

Метою даної роботи є дослідження процесів формування чистого прибутку, його розподілу та виявлення резервів його збільшення.

На основі поставленої мети в роботі потрібно вирішити наступні завдання:

- розкрити теоретичні основи сутності прибутку підприємства, функції та види прибутку, цілі та завдання аналізу фінансових результатів підприємства

- розкрити методичні підходи до формування та управління прибутком;

- дослідити стан формування та розподілу чистого прибутку на підприємстві ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»;

- виявити резерви зростання прибутковості підприємства ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»;

Об'єкт дослідження - господарська діяльність підприємства ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»

Предмет дослідження - відносини між власниками підприємства та його працівниками, державними органами влади щодо процесів формування та розподілу чистого прибутку підприємства.

Методи аналізу - абстрактно-логічний, порівняльний, вертикальний, горизонтальний, факторний аналіз.

Джерелами інформації були: дані річних звітів та документація первинного обліку підприємства, методична література, навчальні посібники, періодичні видання, статистична та нормативно-правова інформація.

РОЗДІЛ 1. ПРИБУТОК, ЯК ОСНОВНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність прибутку як економічної категорії

Прибуток є однією з основних категорій товарного виробництва, що характеризує відносини, які виникають у процесі суспільного виробництва.

Поява прибутку безпосередньо пов'язана з появою категорії "витрати виробництва". Прибуток - це та частина додаткової вартості продукту, яка залишається після покриття витрат виробництва. Відокремлення частини вартості продукції у вигляді витрат у грошовому вираженні є собівартістю продукції.

Додатковий продукт - вартість, створювана виробниками понад вартість необхідного продукту. Додатковий продукт властивий усім суспільно-економічним формаціям і є однією з важливих умов їх успішного розвитку.

Прибуток - частина додаткової вартості, виробленої, реалізованої та готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість реалізується і набуває грошової форми) [10].

Отже, об'єктивна основа прибутку пов'язана з потребою первинного розподілу додаткового продукту. Таким чином, прибуток - об'єктивна економічна категорія, тому на його формування впливають об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, сфері виробництва й розподілу валового внутрішнього продукту.

Водночас прибуток - це показник, який формується на мікрорівні. Прибуток відображає результати фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання і зазнає впливу багатьох чинників. У формуванні прибутку підприємств є особливості залежно від сфери їх діяльності, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових відносин тощо.

На формування прибутку як фінансового показника роботи підприємства, що відображається в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності; обчислення собівартості продукції (робіт, послуг); загальногосподарських витрат; визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій та іншої діяльності. Отже, прибуток - важливий показник, що характеризує фінансовий результат діяльності підприємства.

Зростання прибутку означає збільшення потенційних можливостей підприємства, підвищення ступеня його ділової активності. За прибутком визначається доля доходів власників підприємств, розміри дивідендів акціонерів та інших доходів. Прибуток визначає також рентабельність капіталу, впливає на вартість усього підприємства загалом.

Облік і визначення фінансових результатів - прибутку (збитку) здійснюється за такими видами діяльності підприємства: звичайна діяльність, у тому числі операційна й інша звичайна діяльність; а також діяльність, пов'язана з виникненням надзвичайних подій. Підприємство може одержувати прибуток у результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку прибуток - це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати .

Збитком вважається перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснювалися витрати [12].

Згідно з законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», прибутком вважається сума валових доходів , тобто по суті доходів від усіх видів діяльності, скоригована певним чином для цілей оподаткування, зменшена на суму валових витрат підприємства і на вартість зносу (амортизації) основних засобів і нематеріальних активів.

Прибуток у класичному розумінні є різницю між ціною товару і затратами на виробництво товару, його собівартістю. У стандарті бухгалтерського обліку П(С)БО 3 записано: «Прибуток - сума, на яку доходи

перевищують зв'язані з ним витрати» [21]. Саме таке розуміння прибутку закладене в усіх законодавчих актах України, крім законодавства про оподаткування прибутку. Такий показник, безумовно, більшою мірою характеризує якість господарювання підприємства відраховувати частину прибутку до бюджету.

Прибуток є економічною категорією. Суть його зводиться до того, що це частина вартості додаткового продукту, додатковий продукт, виражений у коштах, частина чистого доходу, одна з його форм тощо (рис. 1.1) [8].

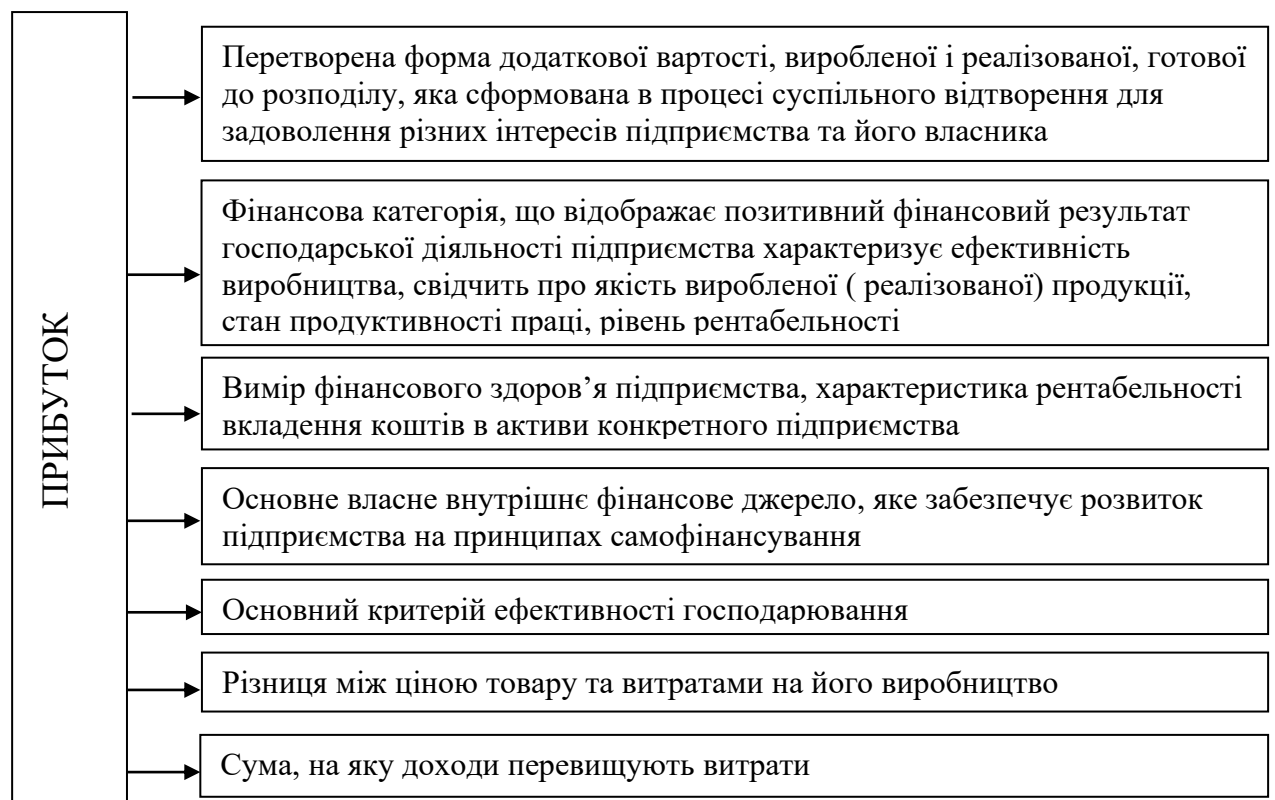

Рисунок 1.1 – Сутність прибутку підприємств [8].

Прибуток як економічна категорія є грошовим вираженням вартості реалізованого чистого доходу, основною формою грошових накопичень суб'єктів господарювання. Він характеризує ефективність підприємства, окупність вкладених витрат і використаного майна в результаті здійснення відповідних заходів. Суму отриманого прибутку - це показник, який характеризує результативність діяльності підприємства, тобто є фінансовим результатом його підприємницької діяльності.

Прибуток є об'єктивною економічною категорією. Тому на його

формування впливають об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу валового внутрішнього продукту.

Прибуток - це частина заново створеної вартості й водночас показник результату фінансово-господарської діяльності підприємства. Узагальнюючими фінансовими показниками діяльності підприємства є валовий і чистий прибуток.

1.2 Функції та види прибутку

Прибуток як найважливіша категорія ринкових відносин виконує такі функції: оцінювальну, стимулюючу і госпрозрахункову. Водночас не виключена можливість наділення прибутку й іншими функціями.

Оцінювальна функція прибутку полягає в тому, що він є основним критерієм економічної ефективності виробництва і використання основних виробничих фондів. Ця функція прибутку для підприємця є дієвим засобом контролю за раціональним використанням матеріальних і трудових ресурсів.. Розглядаючи функцію як міру ефективності виробництва, необхідно врахувати, що прибуток не збігається зі своєю об'єктивною основою – вартістю додаткового продукту, а є її перетвореною основою – вартістю додаткового продукту, а є її перетвореною (похідною) формою. Для підприємства прибуток означає, по – перше надбавку до собівартості продукції, по-друге-приріст балансової вартості. Для підприємства економія будь-якої частини витрат виробництва (матеріальних або трудових) означає збільшення прибутку, оскільки в ньому втілюється результативність витрат як живої, так і уречевленої праці, тобто ефективність виробництва.

Стимулююча функція прибутку полягає в тому, що він є джерелом матеріального заохочення працівників, розширення виробництва і вирішення соціальних проблем на підприємствах, а також джерелом сплати прямих податків до бюджету. Тому в отриманні прибутку мають бути зацікавлені як

держава, так і підприємства.

Госпрозрахункова функція прибутку полягає в тому, що госпрозрахунок як основний метод господарювання підприємств передбачає не тільки покриття власних витрат доходами, а й отримання накопичень (прибутку) для стимулювання працівників і вирішення інших питань. В умовах ринкової економіки отримання прибутку орієнтує товаровиробника на збільшення обсягів виробництва продукції, зниження витрат на нього. Цим досягається як мета підприємництва, так і задоволення суспільних потреб. Абсолютна величина прибутку важлива, коли йдеться про фінансові ресурси, які можуть бути використані підприємствами, суспільством. Але для характеристики ефективності господарювання цього показника недостатньо. Щоб оцінити результати та ефективність господарювання, ефективність використання складових процесу виробництва, за допомогою яких отримано прибуток, його потрібно віднести до відповідних показників. У результаті буде одержано показник ефективності, або рентабельність [6].

Прибуток господарства - це результат діяльності окремих підприємств, галузей економіки, розвитку окремих сфер, структурних зрушень в економіці, змін у порядку обліку фінансових результатів.

Валовий прибуток (збиток) розраховують як різницю між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (послуг) і собівартістю реалізованої продукції.

Чистий дохід (виручку) від реалізації продукції визначають вирахуванням з доходу (виручки) від реалізації продукції відповідних податків, зборів, знижок тощо (податок на додану вартість, акцизний збір, інші збори або податки з обороту, інші вирахування з доходу — знижки, повернення продукції тощо).

Собівартість реалізованої продукції (послуг) — це виробнича собівартість продукції, яка містить: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; виробничі накладні витрати [6].

Процедура розрахунку валового та чистого прибутку у плановому періоді містить визначення таких складових: чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, послуг; валового прибутку; фінансового результату від операційної діяльності; прибутку від звичайної діяльності до оподаткування; прибутку від звичайної діяльності; чистого прибутку в плановому періоді.

Фінансовий результат від операційної діяльності, тобто прибуток (збиток), визначають відрахуванням із валового прибутку адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Фінансовий результат, тобто прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування складається з:

- фінансового результату від операційної діяльності;
- доходу від інвестиційної та фінансової діяльності за мінусом фінансових витрат, від участі в капіталі та інших витрат.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності обчислюють як різницю між прибутком до оподаткування й податком на прибуток.

Чистий прибуток — це прибуток від звичайної діяльності, а також результат від надзвичайної діяльності (події). Так визначають чистий прибуток фактично за певний період. Під час планування цього показника надзвичайні події, доходи та збитки від них не можна визначити, тому що невідомо, які події та коли вони відбудуться. Тому чистий прибуток плановий — це прибуток в основному від звичайної діяльності [8].

Плануючи прибуток, ураховують внутрішні й зовнішні умови діяльності підприємства, тобто зміни макроекономічних чинників (зміна законодавства, структури попиту, інфляції і т. ін.).

Розрізняють пасивну й активну стадії складання плану прибутку. Розроблення плану прибутку з урахуванням корективів, що враховують зміни зовнішніх і внутрішніх умов, - це пасивна стадія планування. Активна стадія полягає у визначенні найбільшої прибутковості підприємства з урахуванням зовнішніх і внутрішніх змін. Активна стадія дає змогу збільшити прибуток,

визначений у процесі пасивної стадії розроблення плану, завдяки пошуку й мобілізації резервів підвищення продуктивності праці, зниження окремих витрат на виробництво та реалізацію продукції, збільшення обсягів продажу продукції, частки прибутку в ціні окремих виробів, якість яких перевищує якість аналогічної продукції конкурентів, і т. ін.

РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ ЧИСТИМ ПРИБУТКОМ В РИНКОВИХ УМОВАХ

2.1 Фактори та джерела формування чистого прибутку підприємства

Фактори, що впливають на прибуток, можуть класифікуватися за різними ознаками.

Так виділяють: зовнішні і внутрішні чинники.

До внутрішніх належать чинники, які залежать від діяльності самого підприємства і характеризують різні сторони роботи даного колективу. До зовнішніх факторів відносяться фактори, які не залежать від діяльності самого підприємства, але деякі з них можуть чинити істотний вплив на темпи зростання прибутків та рентабельності виробництва. У свою чергу внутрішні чинники поділяються на:

- виробничі - відбивають наявність і використання основних елементів виробничого процесу, що беруть участь у формуванні продукції.

- прибутку (засоби праці, предмети праці і сама праця),

- поза виробничі - пов'язані в основному з комерційною, природоохоронною, претензійною та іншими аналогічними видами діяльності підприємства.

По кожному з цих елементів виділяються групи екстенсивних та інтенсивних факторів.

До екстенсивних відносяться чинники, які відображають обсяг виробничих ресурсів (наприклад, зміни чисельності працівників, вартості основних фондів), їх використання за часом (зміна тривалості робочого дня, коефіцієнта змінності обладнання тощо), а також невиробниче використання ресурсів (витрати матеріалів на шлюб, втрати через відходи).

До інтенсивним відносяться фактори, що відображають ефективність використання ресурсів або сприяють цьому (наприклад, підвищення

кваліфікації працівників, продуктивності устаткування, впровадження прогресивних технологій).

На формування абсолютної суми прибутку у підприємства впливають:

- результати його фінансово-господарської діяльності;
- сфера діяльності;
- галузь господарства;
- установлені законодавством умови обліку фінансових

результатів.

На відхилення абсолютної суми прибутку впливає низка факторів, основними з яких є:

- зміна обсягу реалізації продукції;
- структурні зрушення в складі реалізованої продукції;
- зміна собівартості продукції;
- зміна цін:

а) на готову продукцію;

в) на сировину, матеріали, електроенергію. (це має бути у другому розділі)

Слід мати на увазі, що зміна обсягу реалізації продукції може впливати на прибуток як позитивно, так і негативно. Збільшення обсягу продажу рентабельної продукції сприяє збільшенню прибутку. Якщо ж продукція є збитковою, то при збільшенні обсягу реалізації відбувається зменшення суми збитку [5].

Як позитивний, так і негативний вплив на прибуток може мати і зміна структури продукції. Якщо збільшується питома вага більш рентабельних видів продукції в загальному обсязі реалізації, то сума прибутку збільшується, і навпаки, - при збільшенні питомої ваги низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшується.

Собівартість продукції і прибуток перебувають в оберненій залежності: зниження собівартості сприяє зростанню суми прибутку, і навпаки.

Зміна рівня цін і прибуток перебувають у прямій пропорційній залежності: при збільшенні рівня цін сума прибутку збільшується, і – навпаки [40].

Підходи до формування прибутку підприємства:

- бухгалтерський підхід;
- економічний підхід.

Бухгалтерський підхід - прибуток формується як різниця між виручкою від реалізації продукції (товарів, послуг) і поточними витратами виробництва.

Економічний підхід - прибуток формується як різниця між виручкою від реалізації та поточними витратами виробництва (реалізації), і витратами втрачених можливостей, основою яких є альтернативний процентний дохід на капітал.

На формування прибутку як фінансового показника роботи підприємства, що відбивається в бухгалтерському обліку, в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності; обчислення собівартості продукції (робіт, послуг); загальногосподарських витрат; визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій, іншої діяльності.

З прийняттям Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» підприємства визначають прибуток-збиток на різних стадіях його формування. Схематично загальний фінансовий результат подано на рисунку 2.1 [12].

Виділяють валовий, операційний прибуток, прибуток від звичайної діяльності до і після оподаткування, чистий прибуток та нерозподілений прибуток.

Визначимо сутність поняття прибутку відповідно до нових стандартів розглянувши окремі статті форми № 2 «Звіт про фінансові результати».

Валовий прибуток - це економічний результат діяльності суб'єктів господарської діяльності, що визначається як різниця між чистою виручкою

від реалізації продукції (робіт, послуг) і виробничою собівартістю. Під чистою виручкою розуміють різновид кінцевого результату, що визначається вирахуванням із загальної виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) наданих знижок, повернення проданих товарів, податку на додану вартість, акцизного збору. Якщо виробнича собівартість перевищує операційний прибуток, чисту виручку, то це означає, що підприємство замість валового прибутку отримує валовий збиток.

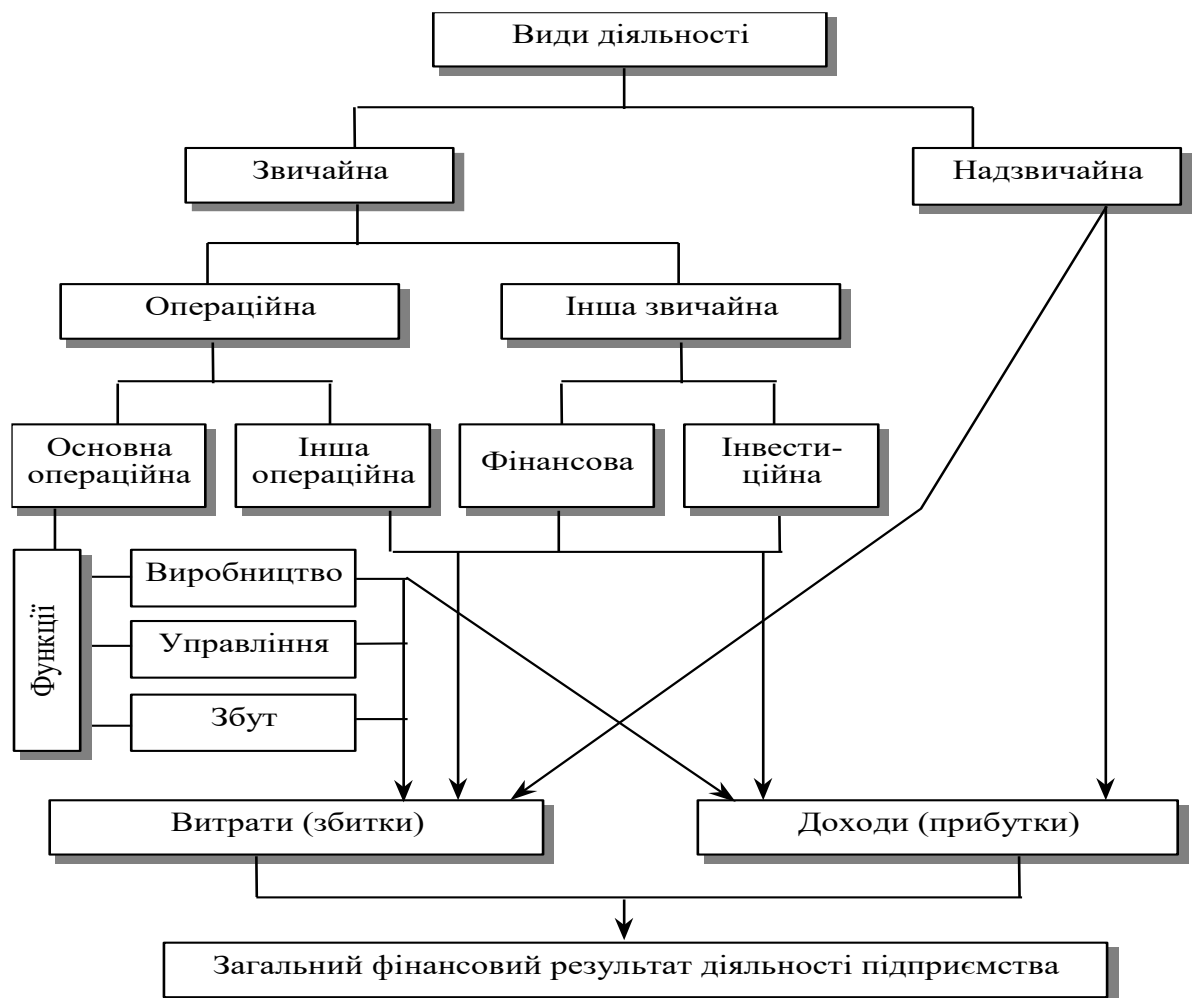

Рисунок 2.1 – Класифікація доходів (прибутків) і витрат (збитків) [12].

Операційний прибуток - це фінансовий результат від операційної діяльності, який визначається відніманням від валового прибутку операційних витрат, додаванням до одержаного результату інших операційних доходів. До

інших операційних доходів належать доходи від реалізації іноземної валюти, інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій), від операційної оренди активів, від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті, суми штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів, які одержано від боржників, або коли є рішення суду, арбітражного суду про їх стягнення, доходи від списання кредиторської заборгованості, щодо якої минув строк позовної давності, відшкодування раніше списаних активів (надходження боргів, списаних як безнадійні), суми одержаних грантів і субсидій, інші доходи від операційної діяльності [30].

До операційних витрат відносять адміністративні (загальногосподарські) витрати, витрати на збут, собівартість реалізованих виробничих запасів, визнані економічні санкції, втрати від операційних курсових різниць, безнадійні борги тощо.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування - це результат від фінансової діяльності, що визначається додаванням до операційного прибутку доходу від участі в капіталі, фінансових доходів у формі дивідендів, відсотків, отриманих від фінансових інвестицій, та інших доходів (від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, доходу від неопераційних курсових різниць), і відніманням від отриманого результату фінансових витрат у формі відсотків та витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, втрат (збитків) від участі в капіталі та інших витрат (собівартість фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, втрат від неопераційних курсових різниць, втрат від уцінки фінансових інвестицій і необоротних активів [19].

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності після оподаткування — це різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток.

Чистий прибуток (збиток) - це алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності після оподаткування та надзвичайного прибутку,

надзвичайного збитку і податків з надзвичайного прибутку. Чистий прибуток повністю залишається у розпорядженні підприємства.

Для правильного визначення чистого прибутку необхідно володіти методикою розрахунку прибутку від окремих видів діяльності. Так, прибуток від торгівлі цінними паперами та деривативами обчислюють як різницю між проданими цінними паперами і деривативами та витратами, понесеними підприємством у зв'язку з придбанням цінних паперів і деривативів протягом звітного року. Ці витрати збільшуються на суму некомпенсованих балансових збитків від таких операцій минулих періодів.

Прибуток від продажу основних засобів і нематеріальних активів визначають як різницю між продажною ціною та залишковою вартістю на момент акта купівлі-продажу.

Прибуток від надання товарного і комерційного кредитів - це сума відсотків, отримана підприємством і зменшена на суму витрат, пов'язаних з цією операцією.

Прибуток від володіння корпоративними правами - акціями, які придбані на ринку цінних паперів або від інших прав, що не є борговими вимогами, але дають змогу брати участь у прибутках (внески до статутних фондів інших підприємств). Їх називають дивідендами.

Прибуток у формі відсотків від володіння борговими вимогами, зокрема векселями, облігаціями, бонами та іншими платіжними документами, включаючи державні скарбничі зобов'язання визначають як різницю між одержаною сумою відсотків і сумою витрат, пов'язаних з операцією володіння борговими вимогами.

Прибуток від лізингу - це орендна плата, отримана орендодавцем і зменшена на суму амортизаційних відрахувань на повне відновлення зданих в оренду основних засобів та інших витрат, пов'язаних з цією операцією.

Прибуток для оподаткування визначають відніманням від скоригованого валового доходу валових витрат підприємства та

амортизаційних відрахувань, визначених відповідно до порядку, встановленого Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» (за податковим обліком).

Загальну структурно-логічну схему формування прибутку підприємства відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку наведено на рисунку 2.2

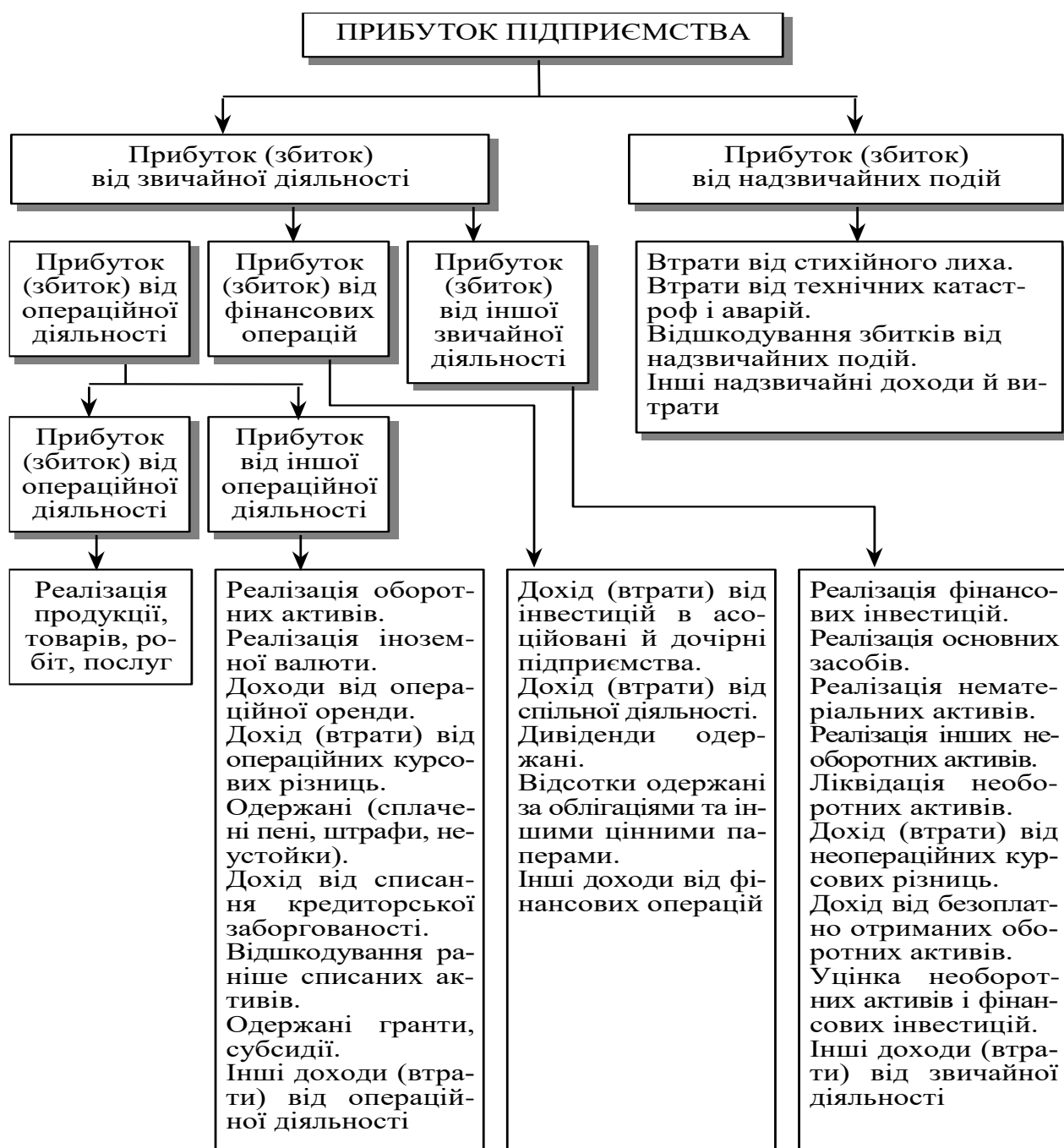

Рисунок 2.2 – Структурно-логічна схема формування прибутку підприємства відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку [29].

Послідовність формування фінансових результатів подано на рисунку

2.3.

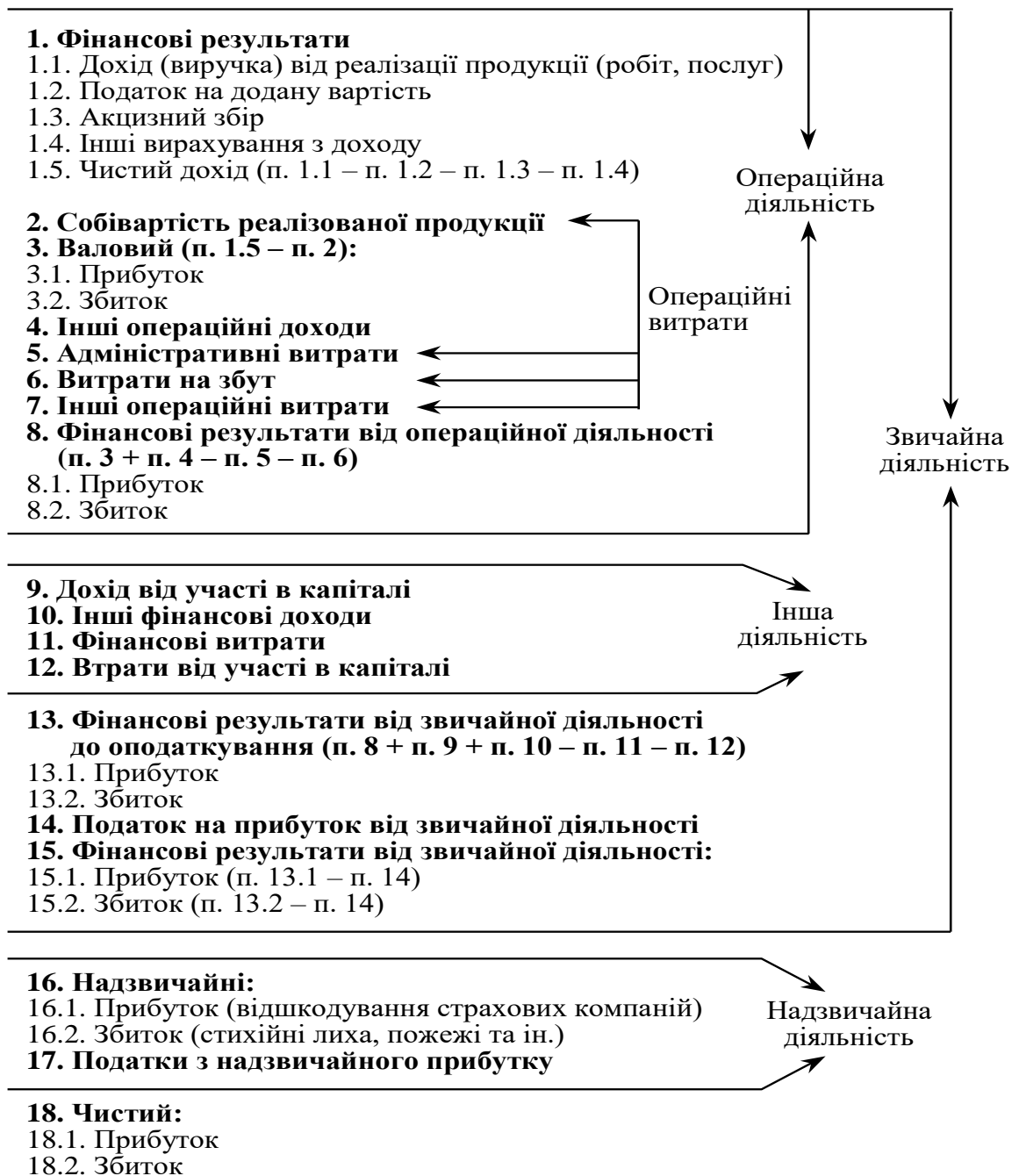

Рисунок 2.3 – Формування фінансових результатів підприємства [41].

Прибуток підприємства формується за рахунок таких джерел: а) продаж (реалізація) продукції (послуг); б) продаж іншого майна; в) позареалізаційні операції.

Прибуток від продажу продукції (виконання робіт, надання послуг) є основним складником загального прибутку. Це прибуток від операційної діяльності, яка відображає місію і профіль підприємства. Він обчислюється як різниця між виручкою від продажу продукції (без урахування податку на додану вартість і акцизного збору) та її повною собівартістю.

У разі калькулювання за неповними витратами ту частину витрат, що її не включено в собівартість продукції, відносять на певний період і за обчислення прибутку (Π_p) відраховують від виручки, тобто

$$\Pi_p = V_p - C_{pнв} - C_n, \quad (2.1)$$

де, V_p - виручка від продажу продукції;

$C_{pнв}$ - собівартість проданої (реалізованої) продукції за неповними витратами;

C_n - витрати, що їх не включено в собівартість продукції, а віднесено на певний період.

Це так званий метод прямого обчислення прибутку, який вважають основним. Поряд з ним існує ще аналітичний метод, згідно з яким прогнозований прибуток визначається коригуванням його базової (фактичної) величини з урахуванням впливу певних чинників у плановому (розрахунковому) періоді. Такий вплив може здійснюватися через зміну обсягу виробництва та продажу, його структури, собівартості продукції і цін. Цей метод орієнтовано на велику частку відносно однотипної продукції в загальному її обсязі.

Прибуток від продажу майна включає прибуток від продажу основних фондів (матеріальний активів), нематеріальних активів, цінних паперів інших підприємств тощо. Його розраховують як різницю між ціною продажу та

балансовою (залишковою) вартістю об'єкта, який продається, з урахуванням витрат на продаж (демонтаж, транспортування, оплата агентських послуг).

Прибуток від позареалізаційних операцій - це прибуток від пайової участі в спільних підприємствах, здавання майна в оренду (лізинг), дивіденди на цінні папери, дохід від володіння борговими зобов'язаннями, роялті, надходження від економічних санкцій тощо.

Розглянута схема обчислення величини загального прибутку за його джерелами має важливе значення для аналізу і прийняття господарських рішень. Але треба мати на увазі, що прибуток є об'єктом оподаткування. У зв'язку з цим державні органи суворо регламентують методику обчислення оподаткованого прибутку в нормативних актах. Так, згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» оподатковуваний прибуток (Π_o) обчислюється за формулою

$$\Pi_o = D_v - (B_v + AB) \quad (2.2)$$

де, D_v - валовий дохід за певний період;

B_v - валові витрати за той же період;

AB - сума амортизаційних відрахувань від балансової вартості основних фондів і нематеріальних активів [41].

Основною складовою валового доходу є виручка від продажу продукції. У нього включають також прибуток від продажу майна і від позареалізаційних операцій. Валові витрати — це передусім витрати на реалізовану продукцію, а також втрати від продажу майна (перевищення балансової вартості об'єктів над виручку від їхнього продажу). Амортизаційні відрахування виокремлено із загальної суми витрат, оскільки нарахування таких контролюється фіскальними органами в особливому порядку.

2.2 Особливості формування чистого прибутку в ринкових умовах

Основою ринкового механізму є економічні показники, необхідні для планування і об'єктивної оцінки виробничо-господарської діяльності підприємства, освіти і використання спеціальних фондів, порівняння витрат і результатів на окремих стадіях відтворювального процесу. В умовах переходу до ринкової економіки головну роль в системі економічних показників відіграє прибуток.

Отримання прибутку відіграє велику роль у стимулюванні розвитку виробництва. Але в силу певних обставин або упущень у роботі (невиконання договірних зобов'язань, незнання нормативних документів, що регулюють фінансову діяльність підприємства) підприємство може зазнати збитків.

Прибуток - це узагальнюючий показник, наявність якого свідчить про ефективність виробництва, про задовільний фінансовий стан.

Фінансовий стан підприємств - це характеристика його конкурентоспроможності (тобто платоспроможності, кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими організаціями. Зростання прибутку створює фінансову основу для здійснення розширеного відтворення підприємства та задоволення соціальних і матеріальних потреб засновників і працівників.

Базою порядку формування прибутку служить прийнята для всіх підприємств, незалежно від форм власності, єдина модель.

У сучасних умовах підвищується значення прибутку як об'єкта розподілу, створеного у сфері матеріального виробництва чистого доходу між підприємствами і державою, різними галузями національного виробництва, підприємствами однієї галузі, між сферою матеріального виробництва і невиробничою сферою, між підприємствами і його працівниками.

Робота підприємства в умовах переходу до ринкової економіки пов'язана з підвищенням стимулюючої ролі прибутку. Використання прибутку

в якості основного оціночного показника сприяє зростанню обсягу виробництва і реалізації продукції, підвищення його якості, поліпшенню використання наявних виробничих ресурсів. Посилення ролі прибутку обумовлене також діючою системою його розподілу, відповідно до якої підвищується зацікавленість підприємств у збільшенні не тільки загальної суми прибутку, а й особливо тієї його частини, яка залишається в розпорядженні підприємства і використовується в якості головного джерела коштів, що спрямовуються на виробничий і соціальний розвиток, а також на матеріальне заохочення працівників відповідно до якості витраченої праці.

Таким чином, прибуток відіграє вирішальну роль у стимулюванні подальшого підвищення ефективності виробництва, посилення матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих результатів діяльності свого підприємства [35].

2.3 Управління і розподіл чистого прибутку підприємства

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні.

Залежно від формування та розподілу виокремлюють кілька видів прибутку. Насамперед розрізняють загальний прибуток і прибуток після оподаткування. Загальний прибуток - це весь прибуток підприємства, одержаний від усіх видів діяльності, до його оподаткування та розподілу. Такий прибуток інакше називають балансовим. Прибуток після оподаткування, тобто прибуток, що реально поступає в розпорядження підприємства, має поширену у вітчизняній літературі та практиці назву - чистий прибуток.

Управління прибутком являє собою процес вироблення управлінських рішень по всіх основних аспектах його формування, розподілу і використання на підприємстві.

Забезпечення ефективного управління прибутком підприємства визначає ряд вимог до цього процесу.

1. Інтегрованість із загальною системою управління підприємством.

2. Комплексний характер формування управлінських рішень. Всі управлінські рішення в області формування і використання прибутку взаємопов'язані і мають прямий або непрямий вплив на кінцеві результати управління прибутком.

3. Високий динамізм управління.

4. Багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Реалізація цієї вимоги передбачає врахування альтернативних можливостей.

5. Орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства. Всі проекти управлінських рішень повинні відповідати місії (головній меті діяльності) підприємства, стратегічним напрямкам його розвитку.

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періодах.

Виходячи з цієї головної мети, система управління прибутком покликана вирішувати наступні основні задачі:

1. Забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, відповідного ресурсному потенціалові підприємства і ринковій кон'юнктурі.

2. Забезпечення пропорційності між рівнем прибутку, що формується, і допустимим рівнем ризику. Між цими двома показниками існує прямо пропорційний зв'язок.

3. Забезпечення високої якості прибутку, що формується. У процесі формування прибутку підприємства повинні бути насамперед реалізовані резерви його зростання за рахунок операційної діяльності і реального

інвестування, що забезпечує основу перспективного розвитку підприємства.

4. Забезпечення виплати необхідного рівня прибутку на інвестований капітал власникам підприємства.

5. Забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до задач розвитку підприємства в майбутньому періоді.

6. Забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства. Темп зростання ринкової вартості значною мірою визначається рівнем капіталізації прибутку, отриманого підприємством.

7. Забезпечення ефективності програм участі персоналу в чистому прибутку [37].

Склад основних функцій системи управління прибутком підприємства наступний:

1. Розробка цілеспрямованої комплексної політики управління прибутком підприємства.

2. Створення організаційних структур, що забезпечують прийняття і реалізацію управлінських рішень з формування і використання прибутку на різних рівнях.

3. Формування ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень.

4. Здійснення аналізу різних аспектів формування і використання прибутку.

5. Розробка дійової системи стимулювання формування прибутку і його ефективного використання.

6. Здійснення ефективного контролю за прийнятими рішеннями в області формування і використання чистого прибутку[32].

Процес управління прибутком підприємства базується на певному механізмі. У структуру механізму управління прибутком входять наступні елементи:

- державне, правове і нормативне регулювання питань формування і розподілу прибутку підприємства.

- ринковий механізм регулювання формування і використання прибутку підприємства. Попит і пропозиція на товарному і фінансовому ринках формують рівень цін на продукцію, вартість залучення кредитів, прибутковість окремих цінних паперів.

- внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування, розподілу і використання прибутку підприємства.

- система конкретних методів і прийомів здійснення управління прибутком. наприклад: метод техніко - економічних розрахунків, балансовий, економіко - статистичний, економіко - математичний.

Ефективність роботи підприємства значною мірою залежить від якості управлінських рішень, що стосуються використання одержаного прибутку. Приймаючи ці рішення, власники повинні всебічно зважити напрямки першочергових вкладень, фінансових ресурсів, виходячи з фінансового стану підприємства, рівня його матеріально-технічної бази, соціального розвитку колективу тощо [4].

Чинне законодавство України передбачає першочерговим обов'язком кожного суб'єкта підприємницької діяльності внесення до державного бюджету таких видів податків з одержаного прибутку: податку на прибуток, податку на нерухоме майно, податку на землю, податку з власників транспортних засобів. Прибуток, що залишається після сплати перелічених податків, надходить у повне розпорядження підприємства, ця частина прибутку називається „чистим” прибутком. Основні напрямки використання „чистого” прибутку: виробничо-технічний розвиток підприємства, соціальний розвиток, матеріальне заохочення інші витрати.

Господарюючий суб'єкт самостійно визначає напрямок використання тієї частини прибутку, яка залишилася в його розпорядженні. При цьому порядок розподілення і використання прибутку на підприємстві фіксується в

його статуті та визначається положенням, розробленим відповідними економічними службами підприємства і затвердженим його керівництвом.

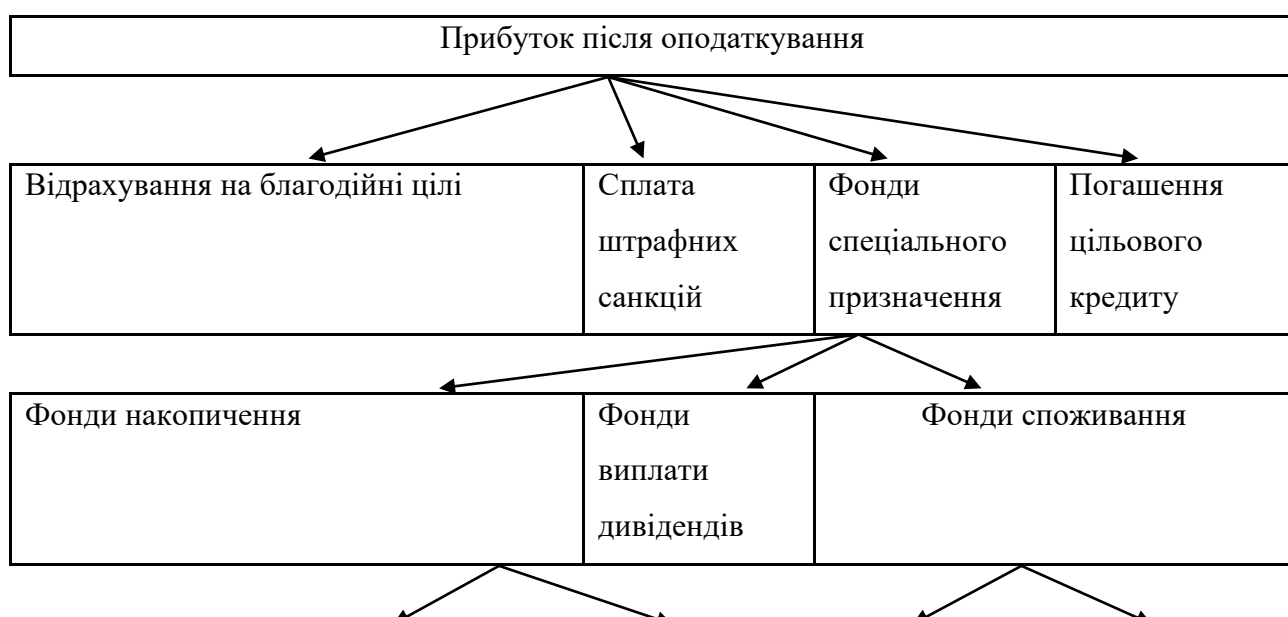
У фінансовій політиці підприємства важливе місце займає розподіл та використання одержуваного прибутку як основного джерела фінансування інвестиційних потреб і задоволення економічних інтересів власників [11].

Отже, у зростанні прибутку зацікавлені як підприємство, так і держава. На підприємствах приріст прибутку досягається не лише завдяки збільшенню трудового внеску колективу підприємства, а й за рахунок багатьох інших факторів. Саме тому на кожному підприємстві необхідно систематично проводити аналіз формування, розподілу та використання прибутку. Цей аналіз має велике значення і для зовнішніх суб'єктів (місцевих бюджетів, фінансових і податкових органів, банків).

Чистий прибуток підприємства використовується у двох напрямках:

- 1 Фонд нагромадження (реінвестований прибуток) – створення резервного фонду, фонду розвитку виробництва, інвестиційної потреби.
- 2 Фонд споживання – виплати власникам, акціонерам, матеріальні заохочення персоналу за результатами роботи, вирішення соціальних проблем.

На рисунку 2.4 подана схема розподілу прибутку після оподаткування.

Резервний фонд	Фонд розвитку виробництва	Фонд соціальної сфери	Фонд матеріального заохочення
----------------	---------------------------	-----------------------	-------------------------------

Рисунок 2.4 – Схема розподілу чистого прибутку

Розміри чистого прибутку, фондів нагромадження й споживання, які утворюються на підприємствах, залежать від фінансового результату від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, розміру податку на прибуток і витрат від надзвичайної діяльності. У свою чергу, фінансовий результат, тобто прибуток (збиток), залежить від умов прибутковості, головними з яких є:

- ринкові ціни на продукцію й послуги підприємства, які складаються залежно від попиту й пропозицій;
- обсяг виробництва й реалізації продукції;
- витрати на виробництво продукції.

Із загального прибутку сплачується податок згідно з умовами, передбаченими законодавством про оподаткування прибутку підприємств. Прибуток, що залишився після оподаткування (чистий прибуток), поступає в повне розпорядження підприємства

Чистий прибуток розподіляється згідно зі статутом підприємства. За рахунок чистого прибутку виплачуються дивіденди акціонерам підприємства, створюються фонди накопичення, споживання, резервний фонд (індивідуальне, колективне), частина прибутку спрямовується на поповнення власного оборотного капіталу, йде в реноваційний фонд та на інші цілі.

Відповідно до принципів (основних) напрямів використання цей прибуток можна розділити на дві частини:

- 1) прибуток, що спрямовується за межі підприємства у вигляді виплат власникам корпоративних прав, персоналу підприємства за результатами роботи (як заохочувальний захід), на соціальну підтримку тощо (розподілений

прибуток);

2) прибуток, що залишається на підприємстві і є фінансовим джерелом його розвитку (нерозподілений прибуток).

Останній спрямовується на створення резервного та інвестиційного фондів. Резервний фонд є фінансовим компенсатором можливих відхилень від нормального обороту коштів або джерелом покриття додаткової потреби в них. Його формування є обов'язковим для господарських товариств, орендних підприємств, кооперативів.

Цю загальну схему розподілу прибутку можна конкретизувати стосовно підприємств із різними організаційно-правовими формами. Це стосується насамперед акціонерних товариств (підприємств). Як відомо, власники акцій одержують частину корпоративного прибутку у вигляді дивідендів (доходу інвесторів на вкладений капітал). Щодо акціонерного підприємства дивіденди можна розглядати як плату за залучений від продажу акцій капітал.

Розподіл прибутку на виплату дивідендів та інвестування є фінансовою проблемою, яка істотно та неоднозначно впливає на фінансову стабільність і перспективи розвитку підприємства. Спрямування достатньої суми прибутку на виплату дивідендів і високий рівень таких збільшують попит на акції та підвищують їхній ринковий курс. Водночас обмежується власне джерело фінансування, ускладнюється розв'язання завдань перспективного розвитку підприємства. Зрозуміло, що низький рівень дивідендів призводить до протилежних наслідків. З урахуванням цих обставин акціонерне товариство (підприємство) мусить вибирати таку дивідендну політику, яка відповідає б конкретним умовам його діяльності.

Основними варіантами дивідендної політики можуть бути:

- 1) виплата постійного рівня дивідендів протягом кількох років;
- 2) виплата дивідендів зі щорічним певним зростанням;
- 3) спрямування на дивіденди встановленої (нормативної) частки чистого прибутку;
- 4) виплата дивідендів із залишку прибутку після фінансування

інвестиційних потреб;

5) виплата дивідендів не грошима, а додатковим випуском акцій.

Кожний з цих варіантів має свої переваги й недоліки і застосовується, як правило, не постійно, а в межах певного перспективного періоду з урахуванням економічної кон'юнктури та фінансового стану підприємства.

За розподілу прибутку підприємства величина дивіденду у відсотках (d) визначається за формулою:

$$d = \frac{\Pi_d}{K_{ст}} \cdot 100 \quad (2.3)$$

де, Π_d - частина прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів;

$K_{ст}$ - статутний капітал (фонд) підприємства.

Абсолютна сума дивідендів у розрахунку на одну акцію (D) відповідно становитиме

$$D = \Pi_d / N_a, \quad (2.4)$$

де, N_a - кількість акцій, що формує величину статутного капіталу (кількість проданих акцій).

Частина прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів, визначається відповідно до вибраного варіанта дивідендної політики. Досвід зарубіжних корпорацій свідчить, що частка величини Π_d у чистому прибутку коливається в межах 30—70%. Якщо вона менша за 30%, то виплати вважаються заниженими, а коли її відносний розмір більший за 70% — завищеними[40].

Отже, основною метою функціонування підприємства є забезпечення рентабельної роботи та отримання прибутку. Прибуток – це нагорода, яку одержує підприємство за ризик, що має місце у випадку пропозиції нею продукту для продажу. Це гроші, що залишаються після того, як загальні витрати підприємства віднімаються від загальних доходів. Прибуток – це

також і нагорода за ефективну діяльність.

Звідси проблема управління прибутком підприємства набуває все більшого значення, оскільки саме в прибутку концентрується ефект усієї господарської діяльності торгового підприємства. Крім того, прибуток є основним власним фінансовим джерелом, що забезпечує розвиток торгового підприємства на принципах самофінансування. Планування прибутку являє собою процес розробки системи заходів щодо забезпечення її формування в необхідному обсязі й ефективне використання згідно завдань розвитку підприємства в майбутньому періоді [43].

Ефективність управління процесами утворення прибутку значною мірою залежить від якості аналізу, реальності виявлених резервів збільшення прибутку, економічного обґрунтування планів формування і використання прибутку на майбутній період. Звідси метою економічного управління прибутком і рентабельністю є розробка ефективної політики формування прибутку підприємства, обґрунтування раціональних напрямків його використання і виявлення оптимального рівня рентабельності фінансових вкладень у довгостроковому періоді. При цьому слід зауважити, що все більше місце в стратегічному управлінні займає внутріфірмове планування.

Кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Тому дуже важливо під час стратегічного планування прибутку врахувати всі чинники і аспекти подальшого розвитку для повного і обґрунтованого визначення величини прибутку і забезпечення певного рівня прибутку. Одночасно при плануванні прибутку є ряд особливостей, специфічних аспектів, які необхідно врахувати для фінансового забезпечення постійного розвитку підприємства. В умовах нестабільної економіки важливим для будь-якого підприємства є формування найістотніших принципів і ефективної системи стратегічного планування та управління прибутком.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ ПАТ «ШОСТКИНСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ»

3.1. Організаційно-економічна характеристика господарської діяльності підприємства

ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат" діє з 1978р., розташований по вул. Шевченко, 53. Підприємство виготовляє продукцію - хлібобулочні та кондитерські вироби. В нього входять цех №1 (виробництво хлібобулочних виробів), його потужність 71,8 т хлібобулочних виробів на добу. Кондитерський цех №2., його потужність 3 т хлібобулочних виробів на добу. Кондитерський цех працює з 1991р., щодоби в ньому виробляється близько 3 т кондитерських виробів. На підприємстві працює 242 працівники.

На комбінаті постійно впроваджуються заходи, спрямовані на вдосконалення організації та нормування праці, покращення умов праці, усунення випадків травматизму. Розробляються заходи, спрямовані на скорочення частки ручної праці, на підвищення продуктивності праці, збільшення випуску товарної продукції та зростання прибутку.

В ринкових умовах колектив комбінату намагається забезпечити виробництво високоякісної продукції та її реалізацію в умовах конкуренції. З цією метою проводиться постійна робота над асортиментом продукції та розробкою нових видів виробів.

Обсяг виробництва і реалізації продукції залежить від рівня технічної забезпеченості підприємства та інтенсивного використання обладнання, забезпеченості підприємства якісною сировиною, наявності на підприємстві кваліфікованих кадрів та рівня організації праці. Всі ці фактори вивчаються в процесі аналізу, визначається їх вплив на процес виробництва та результати господарської діяльності підприємства.

Головним завданням підприємств є збільшення випуску та реалізації

продукції.

Обсяг виробництва є вихідним показником для розрахунків, що використовуються в практиці обліку, планування, аналізу і звітності за різні проміжки часу (місяць, квартал, рік, зміну, годину).

Обсяг виробництва слугує основою визначення планових і звітних показників ефективності використання ресурсів: продуктивності праці, фондівіддачі, матеріалівіддачі, собівартості, прибутку. У зв'язку з цим аналіз резервів росту обсягу виробництва є основою ефективності діяльності виробництва в цілому.

Обсяг продукції (робіт і послуг) у цінах підприємства включає готові вироби, напівфабрикати, роботи і послуги промислового характеру та інші елементи продукції, призначені для реалізації на сторону, у відповідності до діючої інструкції складання звіту по продукції.

Найбільш точно відображають обсяг продукції в натуральних показниках. Ці показники застосовують при аналізі лише однорідної та одноякісної продукції.

Вартісні вимірники дозволяють узагальнювати дані про випуск продукції підприємством, його окремими підрозділами, галузями національного виробництва та в цілому по господарствам держави. Вони є узагальнюючим виміром обсягу виробництва та реалізації продукції.

Основними вартісними показниками обсягу продукції, робіт і послуг є: в промисловості - обсяг товарної та реалізації продукції, робіт і послуг.

Інформаційним джерелом аналізу виробництва та реалізації продукції є: форма І-П; баланс підприємства, 1ПЕ „Реалізація продукції”; 1- ПВ „Підприємство

Основні виробничо-фінансові показники діяльності підприємства показано в таблиці 3.1.

По даним таблиці 3.1 можна зробити висновок, що обсяги виробництва і реалізації за останні роки зросли, зростає і чисельність персоналу і

прибутковість підприємства, разом з тим рівень рентабельності реалізації продукції в 2017-2018 роках на одному рівні і складає 7,8 %.

Таблиця 3.1 – Основні виробничо-фінансові показники діяльності підприємства за 2013-2018 рік по ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»

Показники	Одиниц і виміру	2013 р	2014 р	2015 р.	2017 р.	2018 р	Темп росту 2018р в % до 2017 р
Реалізовано продукції всього		21238,3	22885,6	24635,6	22287,4	25229,6	113,2
- на 1-го працівника	т.грн	89,9	100,7	109,2	98,6	110,7	112,3
- на 1 тис. грн вартості основних засобів		2,74	3,14	3,57	3,22	3,33	103,4
Отримано валового прибутку (+), збитку (-)		4285,6	4435,4	4636,9	5078	5101	100,4
- на 1 -го працівника	т.грн	18,2	19,5	20,5	22,5	22,4	99,6
- на 1 тис. грн вартості основних засобів		0,55	0,61	0,67	0,74	0,74	100,0
Отримано чистого прибутку (+) , збитку (-)		823,3	1092,4	1284,6	1681	1973	117,4
- на 1 -го працівника	т.грн	3,48	4,81	5,68	7,44	8,65	116,3
- на 1 тис. грн вартості основних засобів		0,11	0,15	0,19	0,24	0,28	116,7
Рентабельність реалізованої продукції	%	4,9	5,9	6,4	7,8	7,8	123,9

Підприємство працює ефективно і спостерігається тенденція підвищення ефективності виробництва.

Основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності підприємства є прибуток та рентабельність.

Рентабельність виробництва окремих видів продукції в 2018 році показана в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Рентабельність виробництва окремих видів продукції в 2018 році по ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»

Вид продукції	Фактично вироблено тонн	Оптова ціна без ПДВ тис. грн / тонн	Звітна собівартість, тис. грн./тонн	Товарна продукція		Рентабельність %,
				В оптових цінах, тис. грн	По собівартості, тис. грн	
Хліб пшеничний з борошна 2 гатунку	2390	2,12	2,02	5067,4	4827,8	5,0
Булочні вироби. з борошна вищого гатунку	2057	2,40	2,14	4937,7	4402,0	12,1
Торти і тістечка	19,7	31,54	27,53	622,6	542,3	14,6
Макаронні вироби	1085,7	3,0	2,72	3257,0	2953,1	10,3

Як свідчать дані таблиці 3.2 найвищу рентабельність при виробництві продукції мають торти і тістечка 14,6 %, найменшу хліб пшеничний з борошна 2 г 5,0 %. А так як хлібобулочні вироби займають найбільшу частку у загальному обсязі виробництва, то підприємство в цілому має рентабельність 7,8 %.

3.2 Аналіз формування та управління чистим прибутком ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства розпочинають із характеристики їх динаміки.

Проведемо аналіз структури доходів за даними форми №2 «Звіт про фінансові результати» (додаток Б) за 2017-2018 роки по таблиці 3.3.

Доход (виручка) від реалізації збільшився на 13,2% і склав 30275,5 тис. грн. (з ПДВ) проти 26744,9 тис. грн. в 2017 році, збільшення склало 3530,6 тис. грн.

Таблиця 3.3 – Аналіз структури доходів за 2017-2018 роки ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»

Показник	2017 рік		2018 рік		Відхилення	
	Сума тис. грн	питома вага, %	Сума тис. грн	питома вага, %	+ , -	%
Дохід (виручка) від реалізації продукції	26744,9	99,95	30275,5	97,92	3530,6	113,2
Операційні доходи	-		191,0	0,62	191	-
Дохід від участі в капіталі	13	0,05	152,0	0,49	135	11,7р
Інші фінансові доходи			225,0	0,73	225	-
Інші доходи від звичайної діяльності			75	0,24	75	-
Надзвичайні доходи			-	-	-	-
Усього доходів	26757,9	100	30918,5	100	4160,6	115,5

В структурі доходів найбільшу частку складає дохід від реалізації продукції 97,92 %, але в попередньому році він складав 99,95 %. В 2018 році

підприємство отримувало дохід від іншої діяльності, який склав 191 тис. грн. (0,62%); дохід від участі в капіталі 152 тис. грн. (0,49%); інші фінансові доходи 225,0 тис. грн. (0,73%), інші доходи від звичайної діяльності 75 тис. грн. (0,24%).

У формуванні прибутків значну роль відіграють відрахування від доходів, прибутків.

Аналіз структури витрат і відрахувань проведемо за даними таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Діагностика структури витрат і відрахувань ПАТ
«Шосткинський хлібокомбінат» за 2017-2018 роки

Показник	2017 рік		2018 рік		Відхилення	
	Сума	питома	Сума,	питома	+, -	%
	тис. грн.	вага, %	тис. грн.	вага, %		
Податок на додану вартість	4457,9	17,82	5045,9	17,65	588,0	113,2
Акцизний збір	-	-	-	-	-	-
Інші відрахування з доходу	-	-	-	-	-	-
Собівартість реалізованої продукції	17209,4	68,78	20128,6	70,40	2919,2	117,0
Адміністративні витрати	1210,0	4,84	1368,0	4,79	158,0	113,1
Витрати на збут	970,0	3,88	859,0	3,00	-111,0	88,6
Інші операційні витрати	401,0	1,60	456,0	1,60	55,0	113,7
Фінансові витрати	-	-	-	-	-	-
Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-
Інші втрати	-	-	-	-	-	-
Податок на прибуток від звичайної діяльності	615,0	2,46	679,0	2,37	64,0	110,4
Надзвичайні витрати	159,0	0,62	54,0	0,19	-105,0	-34,0
Усього витрат і відрахувань	25022,3	100,0	28590,5	100,0	3673,2	114,8

Як бачимо, з-поміж витрат найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції - 68,78 % в 2017 році, 70,40 % у 2018. Значну частку становлять адміністративні витрати. Так, у 2017 році вони дорівнювали 4,84 %, а у 2018 зменшились до 4,79 %, а в абсолютній сумі збільшилися на 158,0 тис. грн.

Дані таблиці показують, що найбільшу частку відрахувань становить податок на додану вартість (17,82 % і 17,65 %).

Виходячи з наявних доходів і витрат прибуток підприємства має склад, показаний в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 - Прибуток підприємства ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за 2017-2018 рр, тис. грн.

Показник	2017 рік	2018 рік	Відхилення
1 Прибуток від реалізації продукції (валовий дохід)	5078,0	5101,0	+23,0
2 Прибуток від операційної діяльності	2442,0	2264,0	-178,0
3 Прибуток від звичайної діяльності	13,0	452,0	+439,0
4 Усього прибутку до оподаткування (ряд 2 + ряд 3)	2455	2716,0	+261,0
5 Податок на прибуток	615,0	679,0	+64
6 Усього прибутку від звичайної діяльності (ряд. 4 - ряд. 5)	1840,0	2037,0	+197,0
7. Збиток від надзвичайних подій	159,0	64,0	-95,0
8 Податки на прибуток від надзвичайних подій	-	-	-
9 Чистий прибуток (ряд. 6 - ряд. 7)	1681,0	1973,0	+292,0

Аналіз виконання плану прибутку від реалізації продукції проводиться

за даними форми №2 «Звіт про фінансові результати» підприємства ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за 2018 рік.

Дані таблиці 3.5 показують, що найбільшу абсолютну суму має прибуток від реалізації продукції (валовий): він збільшився проти 2017 року на 23 тис. грн., або на 0,5 %. Прибуток до оподаткування теж зріс на 261 тис. грн. У результаті чистий прибуток у 2018 році становив 1973,0 тис. грн.

У ході даного аналізу вивчають динаміку виконання плану з прибутку від реалізації продукції, визначають вплив основних чинників на відхилення прибутку.

Обчислимо вплив зміни названих чинників на відхилення з прибутку (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6 - Оцінка впливу реалізації продукції на відхилення валового прибутку по ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за 2017-2018 роки

Показники	2017 рік	Реалізація 2018 року за цінами, структурою та собівартістю 2017 року	Фактична реалізація 2018 року за структурою і собівартістю 2017 року	2018 рік
1. Виторг від реалізації продукції за вирахуванням податку на додану вартість та акцизного збору (тис. грн.)	22287,4	23691,5	25229,6	25229,6
2. Витрати на виробництво продукції (тис. грн)	17209,4	18293,5	19827,6	20128,6
3. Прибуток від реалізації продукції (тис. грн)	5078	5398	5402	5101
4. Витрати на 1 грн реалізованої продукції (коп.) (р.2: р.1)	77,2	77,2	78,6	79,8

Обсяг реалізації в незмінних цінах у 2018 році становить 106,3 % до попереднього року.

$$23691,5 : 22287,4 = 106,3 \%$$

Собівартість реалізованої продукції становить 106,3 % до 2017 року:

$$18293,5 : 17209,4 = 106,3,0 \%$$

Прибуток від реалізації продукції у 2018 році збільшився порівняно з 2017 роком на 23 тис. грн (5101 -5078), що становить 0,45 %

Вплив факторів на зміну прибутку обчислюють таким чином:

Вплив зміни обсягу реалізації продукції:

$$5398 -5078 = + 320,0 \text{ (тис. грн)}, \text{ або } 23691,5 : 22287,4 = 106,3\%$$

$$5078 \times (6,3\%)/100 = +320 \text{ (тис. грн)}$$

Із збільшенням обсягу реалізації продукції у звітному році порівняно з попереднім на 106,3% прибуток від реалізації збільшився на 320 тис. грн.

Вплив зміни цін на готову продукцію:

$$25229,6 - 23691,5 = +1538,1 \text{ (тис. грн);}$$

Вплив зміни цін на матеріали, тарифи на енергію , перевезення тощо:

$$19827,6 - 18293,5 = +1534,1 \text{ (тис. грн)}$$

Із підвищенням цін на продукцію прибуток від реалізації збільшився на 1538,1 тис. грн. А з підвищенням цін на матеріали, тарифи на енергію, перевезення тощо прибуток зменшився на 1534,1 тис. грн..

Вплив зміни собівартості продукції та збільшення в загальному обсязі реалізованої продукції низькорентабельних виробів призвело до зменшення прибутку на 301 (20128,6-19827,6) тис. грн.

Загальний вплив усіх факторів:

$+320 + 1538,1 - 1534,1 - 301 = +23$ (тис. грн.), що дорівнює відхиленню валового прибутку від реалізації продукції 2018 року від 2017:

$$5101 - 5078 = +23,0 \text{ (тис. грн)}$$

За даними таблиці 3.7 проаналізуємо формування чистого прибутку ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»

Таблиця 3.7 – Аналіз чистого прибутку ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за 2017-2018 роки, тис. грн

Показники	2017 рік	2018 рік	Відхилення 2018 до 2017 року +,-
1. Валовий прибуток від реалізації продукції	5078,0	5101,0	23
2. Операційні витрати	2636,0	2437,0	-199
3. Фінансові результати від операційної діяльності (р.1-р.2)	2442,0	2264,0	122
4. Фінансові результати від інших доходів	13,0	452,0	439
5. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (р.3+р.4)	2455,0	2716,0	261
6. Податок на прибуток	615,0	679,0	654
7. Фінансові результати від звичайної діяльності	1840,0	2037,0	197
8. Надзвичайні витрати	159,0	64,0	- 95
9. Чистий прибуток	1681,0	1973,0	292

Чистий прибуток підприємства у 2018 році збільшився в порівнянні з 2017 роком на 292 (1973-1681) тис. грн, завдяки збільшенню валового прибутку від реалізації продукції на 23,0 (5101-5078) тис грн., фінансових результатів від інших доходів - на 439 (452-13) тис. грн. Надзвичайні витрати в 2018 році склали 64 тис. грн, тоді як в 2017 році -159 тис. грн, це менше на 95 тис. грн.

Оскільки на відхилення з прибутку від реалізації негативно вплинули підвищення собівартості та асортиментно - структурні зрушення, то саме цим

факторам необхідно приділити увагу в ході подальшого аналізу. Зокрема потрібно аналізувати обґрунтованість прогнозованої величини фінансових результатів.

Одним із напрямків такого обґрунтування і обчислення беззбитковості в розрізі кожного основного виду продукції, що виробляється, може скластися низький коефіцієнт вкладу на покриття („ефект виробничого важеля”); маржинальний дохід [22].

Проаналізуємо рентабельність та оборотність активів і фактори, що їх обумовлюють (табл.3.8)

Таблиця 3.8 - Аналіз рентабельності та оборотності активів за 2017-2018 роки ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат

Показники	Фактично		Відхилення	
	2017 рік	2018 рік	Абсолютне + , -	Відносне, %
1 Сума активів, тис. грн.	14881,5	14773,2	-108,3	-0,7
2 Доход від реалізації продукції, тис. грн.	22287,4	25229,6	2942,2	13,2
3 Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн..	2455,0	2716,0	261,0	10,6
4 Рентабельність реалізації продукції, %	11,0	10,8	-0,2	-1,8
5 Коефіцієнт оборотності активів, разів	1,50	1,71	+0,21	14,0
6 Прибутковість активів, %	16,4	18,4	+2,0	12,2
7 Зміна прибутковості активів за рахунок				
Рентабельності реалізації, %		2,31		
Коефіцієнт оборотності, %		3,42		

За методом Дюпон–каскад - коефіцієнт рентабельності активів = Коефіцієнт прибутковості реалізації продукції помножений на коефіцієнт оборотності активів (рядок 4 x рядок 5):

Визначимо зміну рентабельності активів за рахунок зміни рентабельності реалізації продукції та коефіцієнта оборотності активів.

$$\Delta A_{\text{прибутковості реалізації}} = 11,0 * 0,21 = 2,31 \%$$

$$\Delta A_{\text{коефіцієнта оборотності активів}} = 1,71 * 2,0 = 3,42 \%$$

Як показав аналіз за рахунок збільшення реалізації продукції в 2017 році, збільшився прибуток, а активи зменшились, тому збільшився коефіцієнт оборотності активів. Зміна прибутковості активів відбулася за рахунок збільшення рентабельності реалізації на 2,31 % і за рахунок збільшення оборотності активів на 3,42 %.

Підвищення рентабельності активів можна досягти за рахунок збільшення реалізації продукції, збільшення прибутку, або зменшення суми активів.

Щоб зробити висновок про рівень ефективності роботи підприємства, отриманий прибуток необхідно порівняти зі здійсненими витратами. Співвідношення прибутку з авансованою вартістю або поточними витратами характеризує таке поняття, як рентабельність.

Проведемо аналітичне дослідження динаміки рентабельності діяльності підприємства за даними таблиці 3.9.

Фактичний рівень рентабельності діяльності підприємства у 2018 році становить 26,0 % , що на 1,7 % більше проти 2017 року.

На відхилення за рівнем рентабельності вплинули два чинники:

- зміна прибутку на 1 грн при реалізації продукції:

$$0,28 \times 323 / 100 = 0,9 \%$$

Зі збільшенням прибутку на 1 грн обсягу реалізації на 0,28 коп, рівень рентабельності збільшився на 0,9 %.

- Зміна суми реалізації на 1 грн виробничих фондів:

- $10 \times 7,54 / 100 = 0,8 \%$

Таблиця 3.9 – Діагностика динаміки рентабельності діяльності підприємства ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за 2017-2018 роки

Показники	2017 рік	2018 рік	Відхилення 2018 до 2017 року +,-
1. Чистий прибуток (тис. грн)	1681	1973	292
2. Дохід від реалізації продукції за вирахуванням ПДВ та акцизного збору (тис. грн)	22287,4	25229,6	2942,2
3. Середньорічна вартість виробничих фондів (тис. грн)	6910,8	7587,8	677
4. Рентабельність діяльності підприємства, % (р.1: р.3)	24,3	26,0	1,7
5. Дохід від реалізації на 1 грн виробничих фондів, коп. (р.2: р.3)	323	333	10
6. Прибуток на 1 грн. реалізації, коп. (р.1: р.2)	7,54	7,82	0,28

Зі збільшенням суми реалізації на 1 грн виробничих фондів на 10 коп. рівень рентабельності збільшився на 0,8 %.

Отже підвищення рівня рентабельності підприємства відбулося за рахунок зростання рентабельності продукції. Оскільки на підприємстві відбулося збільшення ефективності використання виробничих фондів, то рівень рентабельності підприємства збільшився на 1,7 %.

Насамперед проаналізуємо динаміку рентабельності продажу за даними таблиці 3.9.

З даних таблиці 3.9 видно, що рентабельність продажу підприємства за 2018 рік підвищилася порівняно з 2017 роком на 0,28 %. Підвищення рівня рентабельності порівняно з рівнем 2017 року відбулося за рахунок збільшення прибутку. Для визначення впливу факторів на відхилення за рівнем рентабельності скористаємося методом підстановок. Визначимо рентабельність за умови, що прибуток узято за рівнем 2017 року, а виторг від реалізації фактичний:

$$1681/25229,6 \times 100 = 6,66 \%$$

Вплив зміни прибутку:

$$7,82 \% - 6,66\% = +1,16 \%$$

Отже із збільшенням прибутку на 292 тис. грн, рівень рентабельності підвищився на 1,16 %

Вплив зміни виторгу від реалізації:

$$6,66 \% - 7,54 \% = -0,88 \%$$

Із збільшення реалізації на 2942,2 тис. грн рівень рентабельності знизився на 0,88 %

Загальний вплив факторів:

$$+ 1,16 \% - 0,88 \% = + 0,28 \%$$

Фактичний темп зростання рентабельності в 2018 році більше 2017 року на 0,28 %.

3.3. Розподіл і використання чистого прибутку

Чистий прибуток розподіляється згідно зі статутом підприємства. За рахунок чистого прибутку виплачуються дивіденди акціонерам підприємства, створюються фонди накопичення, споживання, резервний фонд, частина прибутку спрямовується на поповнення власного оборотного капіталу, йде в реноваційний фонд та на інші цілі.

Для аналізу використовується інформація з форми № 2 «Звіт про

фінансові результати», розрахунки та кошториси використання фондів, баланс підприємства.

У процесі аналізу вивчається динаміка з використання прибутку, для чого фактичні дані звітного року про використаний чистий прибуток за всіма напрямками порівнюються з даними минулого року або з даними, одержаними протягом кількох років, і в разі відхилень з'ясовуються їх причини по кожному напрямку використання прибутку (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 – Розподіл чистого прибутку за 2017-2018 роки ПАТ
«Шосткинський хлібокомбінат»

Показник	2017 рік	2018 рік	Відхилення
1 Чистий прибуток	1681,0	1973,0	+ 292
2 Розподіл чистого прибутку, тис. грн.			
- фонд накопичення	800	950	+ 150,0
- фонд споживання	581	673	+ 92,0
- резервний фонд	300	350	+ 50,0
3 Частка у чистому прибутку, %:			
- фонду накопичення	47,6	48,2	+ 0,6
- фонду споживання	34,6	34,1	- 0,5
- резервного фонду	17,8	17,7	- 0,1

Дані таблиці 3.10 показують, що підприємство у 2018 році працювало набагато краще, ніж у минулому. В 2018 році у фонд накопичення було спрямовано 48,2 % чистого прибутку, у фонд споживання - 34,1 % і в резервний фонд - 17,7 %. В 2017 році у фонд накопичення було направлено 47,6 %, до фонду споживання – 34,6 %, у резервний фонд - 17,8 % . Отже, маємо збільшення відсотка відрахувань до фонду накопичення (+0,6 %) і

зменшення відсотка відрахувань до фонду споживання та резервного.

При аналізі формування фондів необхідно визначити, наскільки і за рахунок яких факторів змінилася їх величина. Основними факторами, що визначають розмір відрахувань у фонди накопичення і споживання, є зміни суми чистого прибутку (ЧП) та частки відрахувань у відповідні фонди (K_i).

Для розрахунку факторів складається аналітична таблиця 3.11.

З таблиці 3.11 видно, що сума відрахувань до фонду накопичення збільшилась порівняно з минулим роком на 150,0 тис. грн. Це сталося за рахунок збільшення чистого прибутку на 148 тис. грн та за рахунок збільшення частки відрахувань до фонду накопичення - на 2 тис. грн. Сума відрахувань до фонду споживання стала більшою на 92 тис. грн за рахунок збільшення чистого прибутку - на 93,5 тис. грн, а зменшення частки відрахувань до фонду споживання на 1,5 % негативно вплинуло на суму відрахувань. Така ситуація виникла і для резервного фонду. Якщо за рахунок збільшення чистого прибутку (на 50,3 тис. грн) сума відрахувань до резервного фонду збільшилась, то за рахунок частки відрахувань, сума резервного фонду зменшилась - на 0,3 тис. грн.

Проведений аналіз дає можливість простежити за формуванням фондів не тільки за два сумісні роки, а й за кілька років.

У процесі аналізу необхідно також вивчити динаміку частки прибутку, яка йде на виплату дивідендів по акціях (якщо це акціонерне товариство), самофінансування підприємства (реінвестований прибуток), фонд соціального споживання, матеріальне заохочування робітників і таких показників, як сума зарплати і виплат на одного робітника. Ці показники треба вивчати в тісному зв'язку з рівнем рентабельності, сумою прибутку на одного робітника, на одну гривню основних виробничих фондів.

Важливим завданням аналізу є вивчення питань використання фондів накопичення і споживання. Ці фонди мають цільове призначення і витрачаються згідно з затвердженим кошторисом. Фонд накопичення

використовується в основному для фінансування витрат на розширення виробництва, його технічне переоснащення, впровадження нових технологій та інше.

Таблиця 3.11 - Розрахунок впливу факторів на розмір відрахувань за 2017-2018 роки ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат»

Вид фонду	Сума прибутку, тис. грн.		Частка відрахувань, %		Сума відрахувань, тис. грн		Відхилення від минулого року		
	2017 рік	2018 рік	2017 рік	2018 рік	2017 рік	2018 рік	разом	у т. ч. рахунок	
								ЧП	К
Накопичення	1681	1973	47,6	48,2	800	950	+ 150,0	+148,0	+ 2,0
Споживання	1681	1973	34,6	34,1	581	673	+ 92,0	+ 93,5	- 1,5
Резервний	1681	1973	17,8	17,7	300	350	+ 50,0	+ 50,3	- 0,3

Фонд споживання може використовуватись на колективні потреби (витрати на утримання об'єктів культури й охорони здоров'я, проведення оздоровчих та культурно-масових заходів) та індивідуальні (винагорода за результатами роботи за рік, матеріальна допомога, вартість путівок у санаторії і будинки відпочинку, стипендії студентам, часткова оплата харчування і проїзду, допомога у зв'язку з виходом на пенсію та інші) (таблиця 3.12).

За 2018 рік підприємство перерахувало у фонд накопичення 950 тис. грн, а у фонд споживання було перераховано 673,0 тис. грн.: із цих коштів на соціальний розвиток 267,7 тис. грн.

У процесі аналізу встановлюється відповідність фактичних витрат витратам, передбаченим кошторисом, з'ясовуються причини відхилень від кошторису за кожною статтею, вивчається ефективність заходів, які проводять

за рахунок засобів цих фондів.

Таблиця 3.12 - Використання чистого прибутку за 2017-2018 роки ПАТ
«Шосткинський хлібокомбінат»

Найменування напрямків	2017 рік тис. грн	2018 рік тис грн	2018/2017 у %
Відрахування в резервний фонд	300,0	350,0	116,7
Виробничий розвиток	800,0	950	118,7
Соціальний розвиток	209,2	267,7	128,0
Заохочування	237,6	254,9	107,3
Дивіденди	94,3	100,4	106,5
Нерозподілений прибуток	39,9	50	125,3

Аналізуючи використання засобів фонду накопичення, слід вивчити повноту фінансування всіх запланованих заходів, своєчасність їх виконання й отриманий ефект.

Для визначення рівня самофінансування розраховують коефіцієнт самофінансування за формулою (2.3):

$$K_{сф_{2010}} = \frac{1100}{1681} = 0,65 ; \quad K_{сф_{2011}} = \frac{1300}{1973} = 0,66$$

Отже, в 2018 році в зв'язку із збільшення обсягу чистого прибутку збільшились відрахування на виробничий і соціальний розвиток підприємства.

ВИСНОВКИ

Отже, можна зробити висновок, що прибуток є основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності, який характеризує ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками. Він становить основу економічного розвитку підприємства, відображає довгострокову мету його діяльності.

Крім цього, прибуток є одним із джерел централізованих ресурсів держави: у доходи бюджету здійснюються відрахування від одержаного доходу підприємства, значною частиною якого є прибуток. Це означає, що доходи підприємства повинні задовольнити не тільки його фінансові потреби, а й потреби держави на фінансування суспільних фондів споживання, розвиток науки, освіти, охорони здоров'я, проведення екологічних заходів тощо.

Таким чином у збільшенні прибутку зацікавлені як підприємство так і держава.

Прибуток, який залишається після сплати податку на прибуток до державного бюджету, є чистим прибутком підприємства. Він надходить у розпорядження власників підприємства, а якщо це підприємство державне - то в розпорядження трудового колективу підприємства

Чистий прибуток підприємства у 2018 збільшився в порівнянні з попереднім роком на 292 тис. грн, завдяки збільшенню валового прибутку від реалізації продукції на 23,0 тис. грн, фінансових результатів від інших доходів - на 439 тис. грн.

Показники рентабельності продажу характеризують дохідність реалізованої продукції і показують, яку суму прибутку отримує підприємство з кожної гривні реалізованої продукції. Як показує розрахунок в 2018 році рентабельність продажу зросла на 0,3 %.

Підприємства розподіляють прибуток, що залишається у їх

розпорядженні, за напрямками використання на власний розсуд. У процесі розподілу чистого прибутку формуються грошові фонди цільового призначення.

Розподіл прибутку, отриманого в 2018 році хлібокомбінатом здійснювався наступним чином:

- а) резервний фонд - 350 тис. грн.
- б) виробничий розвиток - 950 тис. грн.
- в) соціальний розвиток - 267,7 тис. грн.
- г) заохочування - 254,9 тис. грн..
- д) дивіденди акціонерам - 104,4 тис. грн.
- г) виплата довгострокового кредиту - 750 тис. грн.

Для виявлення резервів зниження собівартості на підприємстві визначені фактори, які обумовлюють це зниження.

На ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат» намічені такі заходи для підвищення прибутковості.

- підвищення технічного рівня виробництва, зокрема упровадження нової прогресивної технології, підвищення рівня автоматизації виробничих процесів; розширення масштабів використання й удосконалення техніки і технології, що застосовуються; краще використання сировини і матеріалів;

- поліпшення організації виробництва і праці, тобто удосконалення управління виробництвом і скорочення витрат на нього; упровадження наукової організації праці; поліпшення використання основних виробничих фондів; поліпшення матеріально-технічного забезпечення; скорочення транспортно - складських витрат тощо;

- зміна обсягу виробництва, що зумовлює відносне скорочення умовно - постійних витрат у результаті зростання обсягу виробництва;

- зміна структури, асортименту та поліпшення якості продукції .

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойчик І.М та ін. Економіка підприємства: Навчальний посібник. Друге видання і доп. / І.М.Бойчик - К: Каравела і Львів : Новий світ, 2001. - 298с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник / І.М.Бойчик - К.: Атіка, 2004 - 480с.
3. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / Білик М. Д. та ін. - К.:КНЕУ, 2005 - 592 с.
4. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента: / И. А.Бланк. - К.: Ника–Центр: Эльга, 2001- 592 с.
5. Гадзевич О.І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: навчальний посібник / О.І. Гадзевич – Луцьк: Ред.-вид. Відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1997 - 324 с.
6. Зятковський І.В. Фінанси підприємства. Підручник / І.В.Зятковський - К.: Кондор, 2003 - 286 с.
7. Економіка виробничого підприємництва: Навчальний посібник / За ред. Й. М. Петровича. - К.: Знання, КОО, 2001-328 с.
8. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К.: Вид-во КНЕУ, 2000. - 260 с.
9. Ефимова О.В. Как анализировать финансовое положение предприятия: Учебное пособие / О.В. Ефимова - М.: АО „Бизнес - школа „Интел –Синтез” -164с
10. Зайцев Н. Л. Экономика промышленного предприятия. Учебник / Н.Л.Зайцев - М.: ИНФРА - М, 2000 - 255 с.
11. Зав'ялова З.М. Теорія економічного аналізу: Курс лекцій / З.М. Зав'ялова - М. 2002 - 224 с.
12. Івахненко В.М Курс економічного аналізу: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В.М. Івахненко -

К.КНЕУ,2000 - 146 с.

13. Ивашкевич В. Б. Проблемы учета и калькулирования себестоимости продукции / В.Б Ивашкевич. - М.: Финансы, 1974 - 184 с.

14. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності банків і підприємств: Навчальний посібник / М.Р.Ковбасюк - К.: Скарби, 2001 - 485 с.

15. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. Навч. посібник / М.Я.Коробов - 2-ге вид. - К.: Т-во „Знання”, КОО, 2001.- 378 с.

16. Мец В.О Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навчальний посібник / В.О.Мец-К.: КНЕУ,1999.-255 с.

17. Муравьев А.И. Теория экономического анализа: проблемы и решения / А.И Муравьев. - М.: Финансы и статистика, 1998.-212 с.

18. Николаева С. А. Особенности учета издержек в условиях рынка: «Директ-костинг». Теория и практика / С.А.Николаева - М.: Финансы и статистика, 1993. - с. 128.

19. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств:підручник / А. М. Поддєрьогін. - 3-тє вид., перероб. та доп.- К.: КНЕУ, 2000 - 286 с.

20. Примак Т. О. Економіка підприємства: Навч. посіб / Т.О Примак. - К.: Вікар, 2001 – 178 с.

21. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навч. посібник / Р.А. Слав'юк - 3-є вид., доп. і перероб. - К. : ЦУЛ, 2002 - 460 с.

22. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп / Г.В.Савицкая - Минск: Новое знание, 1999. - 688 с.

23. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб / Г.В.Савицкая.- К.: Знання, 2004. - 654с.

24. Сафронов Н. А. Экономика предприятия: Учебник / Н.А.Сафронов. - М.: Юность,1998.- 584 с.

25. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины: Учеб. по-

собне / В.В.Селезнев - 2-е изд., перераб. и доп. - К.: А.С. К., 2002.

26. Сергеев И. В. Экономика предприятия: Учеб. Пособие / И.В.Сергеев-М.: Финансы и статистика, 2000. - 304 с.

27. Терещенко, О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О. О. Терещенко. - К.: КНЕУ, 2003. - 554 с.

28. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб./ О.С.Філімоненков. - К.: Ніка-Центр, 2002. - 360 с.

29. Філіна Г. І.Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / Г. І. Філіна. – К.: ЦУЛ, 2013. - 320 с.

30. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: Навч. посіб. / М.Г.Чумаченко - К.: - К.: КНЕУ, 2001. - 540 с.

31. Баканов М. И. Теория экономического анализа./ М.И.Баканов, А.Д. Шеремет - М.: Финансы и статистика, 1997. - 416 с.

32. Гринькова В.М. Фінанси підприємства. Підручник/ В.М.Гринькова ,В.О. Корда - К.: „Знання - Прес”, 2006. - 424 с

33. Житна М. П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств./ М.П.Житна, А.М.Нескреба - К.: Либідь, 2000. - 428 с.

34. Елисеєва И.И. Общая теория экономики. Учебник / И.И.Елисеєва, М.М. Юзбашева.- М.: 1995.- 184 с.

35. Ковальов А. М. Аналіз економічної діяльності підприємства: навч. посіб. / А.М. Ковальов, В.П.Привалів. - Центр економіки і маркетингу, 2001.- 192 с.

36. Тарасенко Н.В. Методи економічного аналізу фінансової діяльності підприємства / Н.В.Тарасенко, Т.С.Смовженко - К.: УрНТУ, 1994.- 278 с.

37. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз. Навч.посіб. / Ф.Ф.Бутинець, Є.В. Мних, О.В. Олійник - Житомир: ЖІТІ, 2000 - 495 с.

38. Бандурка А. М. Финансово-экономический анализ: Учебник / А.М.Бандурка, И.М.Червяков, О.В. Посылкина. -Харьков: Ун-т МВД, 1999 -

378 с .

39. Іваненко В.М. Економічний аналіз: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / В.М.Іваненко, М.І. Горбатюк, В.С. Львовчкін - К.: КНЕУ.1999 -168 с.

40. Салига С.Я. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька. - К.: Центр навчальної літератури, 2006 - 210 с. .

41. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М.Д.Білик, О.В.Павловська , Н.М.Притуляк Н.Ю. Невмержицька Н. Ю. - К.: КНЕУ, 2005. - 592 с.

42. Русак Н. А. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности. 4-е изд. Н.А.Русак ,В.И. Стражев , О.Ф.Мигун О. Ф. и др. - Минск: Вишэйшая шк., 1999. - 398 с.

43. Петрович Й.М. Економіка виробничого підприємництва: Навч. посіб./ Й.М.Петрович, І.О.Будіщева , І.Г Устінова і ін. - Львів: Оксарт, 1996. - 416 с.

44. Філімоненко О.С. Фінанси підприємства: Навчальний посібник. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 363 с

45. Фінансовий аналіз: навч. посіб. — К. : ЦУЛ, 2006. — 210 с.